

Tööjõuvajaduse ja -pakkumise prognoos aastani 2022

Tööjõuvajaduse prognoos kajastab võimalikku tööturu arengut (muutusi tööhõives) ning tööturult lahkuvate töötajate asendusvajadust perioodil 2013–2022. Prognoositud on vajadust uute töötajate järele, kes aitaks täita praeguste töötajate töötamise lõpetamisel tekkivat tühimikku ning kasvavates valdkondades lisanduvaid töökohti. Prognoosis hinnatakse tööjõuvajadust kvantitatiivselt ehk prognoositakse vajatavate töötajate arvu, mitte aga oskusi, mida tulevikus võiks vaja olla. Prognoositud on pikaajalisemaid suundumusi nõ normaalsetes majandusoludes, hõive kõikumisi ajas ei vaadelda. Samuti on hinnatud, kui paljud kutse- ja kõrghariduse lõpetajad võiks liikuda konkreetsetele ametialadele ning kas neid on piisavalt tööjõuvajaduse katmiseks.

Metoodika

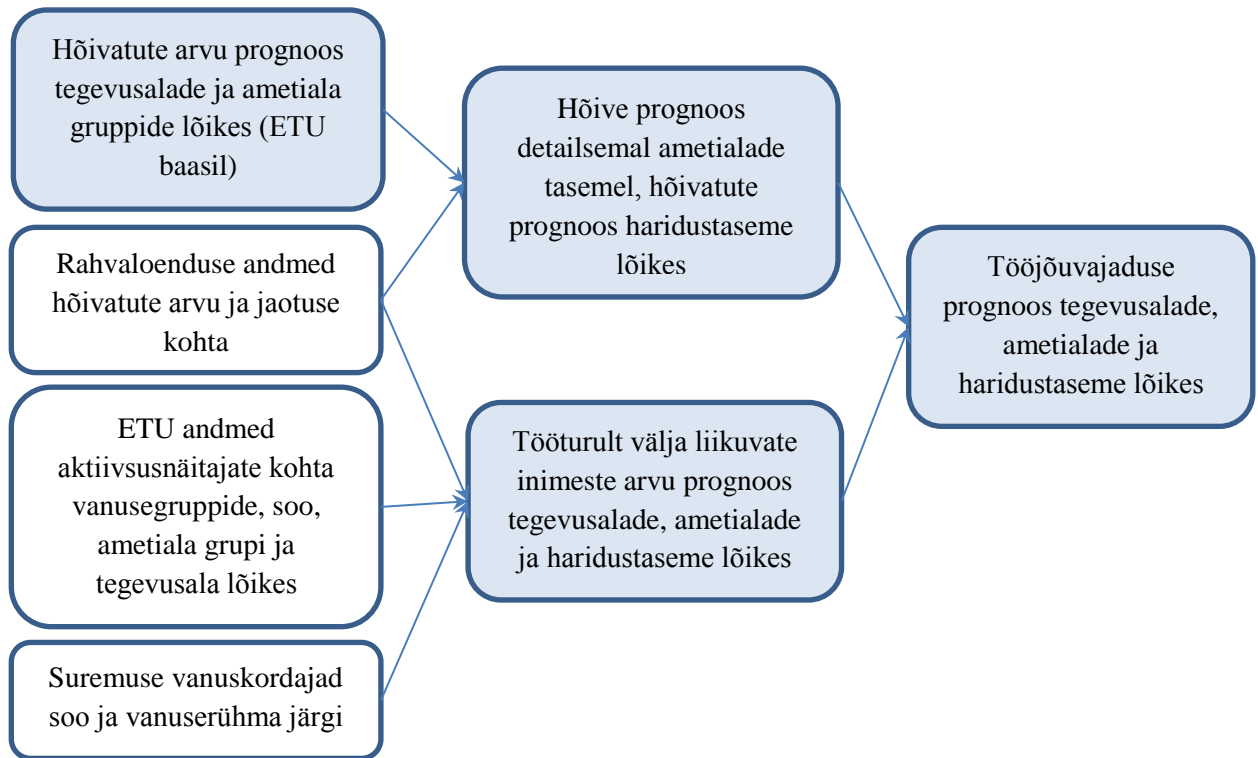
Prognoosi aluseks on peamiselt Eesti tööjõu-uuringu (ETU) andmed ning 2011. aasta rahvaloenduse tulemused. Hõivatute arv sisaldab ka välismaal töötajaid. Prognoosi põhimõtteline skeem on esitatud joonisel 1. ETU põhjal on prognoositud hõive muutusi tegevusalade ning viie ametiala grupi lõikes. Kuna ETU on valimiuuring, kus kitsamates lõigetes on valim väike, siis seetõttu on hinnangute usalduspiirid üsna laiad, seda eriti väiksemate tegevusalade puhul. Rahvaloenduse andmete abil on hinnatud tööjõuvajadust detailsemalt ametialade lõikes.

Tööturult väljaliikuvate inimeste asendusvajaduse hindamise aluseks on rahvaloenduse põhjal leitud hõivatute sooline ja vanuseline struktuur ning ETU andmetele tuginevad elanike majandusliku aktiivsuse näitajad soo, vanuserühma ja ametiala grupi lõikes tegevusalati ning suremuse vanuskordajad soo ja vanuserühma lõikes. Eeldatud on suremuse jätkuvat langust ning arvestatud on pensioniea tõstmisega.

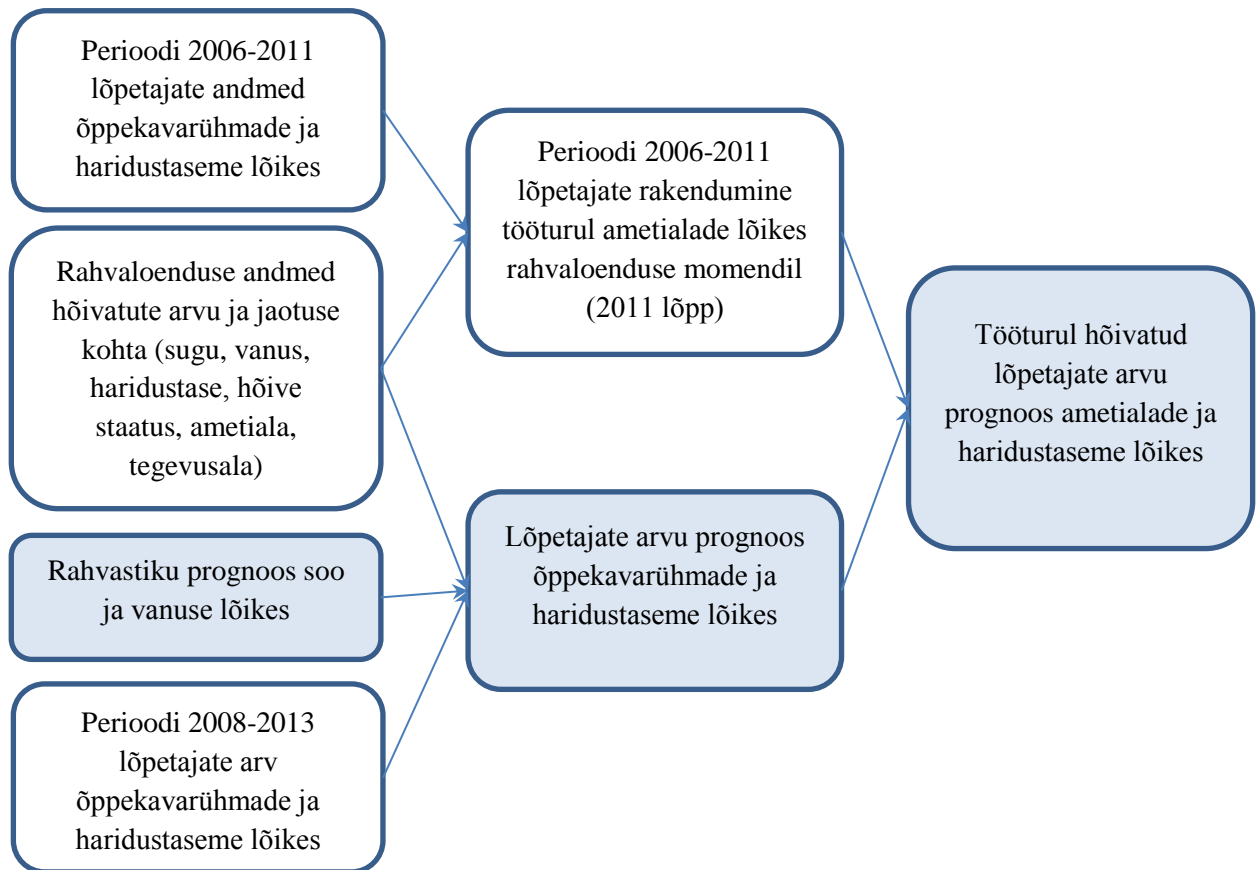
Tööturule sisenevate noorte arvu hinnangu aluseks on Statistikaameti viimane rahvastikuprognoos (26.02.2014, variant 1).

Lõpetajate tööturul rakendumise hindamiseks ühildati viie aasta (2006–2011) kutse- ja kõrghariduse lõpetajate haridusandmed rahvaloenduse tulemustega (vt joonis 2). Ühildatud andmestik annab ülevaate, millise kõrgeima haridusega (haridustase, õppekavarühm) lõpetajad ja kui suur osa neist töötas konkreetsetel ametialadel 2011. aasta lõpu seisuga. Lisaks võeti arvesse võimalikke muutusi tulenevalt lõpetajate üldarvu vähenemisest ning hinnati, kui hästi katab kutse- ja kõrgharidusega lõpetajate arv vajadust kutse- ja kõrgharidusega töötajate järele tulevikus. Viimaste aastate kutse- ja kõrghariduse lõpetanute jagunemise põhjal ametialati hinnati, milline võiks olla tulevaste lõpetajate liikumine konkreetsetele ametialadele erinevatelt õppekavarühmadelt ja haridustasemetelt, kasutades nende hõive määra ja ametialadele liikumise proportsioonide paikajäämise eeldusi. Lõpetajate arv langeb prognoosi kohaselt tulenevalt nooremate vanusegruppide vähenemisest. Prognoositud liikumist ametialadele võrreldi ametialade tööjõuvajadusega kutse- ja kõrgharidusega töötajate järele. See tugineb peamiselt praegusele hariduslikule struktuurile, arvestamata seda, kas antud haridustase on ametialal nõutav või mitte. Haridustaset on korrigeeritud juhtide, spetsialistide ja lihttöölise ametialadel. Juhtide ja spetsialistide puhul eeldati, et alg- ja põhiharidusega töötajate asendamisel nõutakse kõrgemat haridustaset, lihttöölistel aga piirduti kõrgharidusega töötajate asendamisel madalama haridustaseme nõudega. Võimaliku üle- või puudujäägi hindamisel on vaadeldud vaid ametialasid, tegevusala mõõde on kõrvale jäetud.

Joonis 1. Tööjõuvajaduse prognoosi põhimõtteline skeem

Joonis 2. Kutse- ja kõrgharidusega töötajate pakkumise prognoosi põhimõtteline skeem

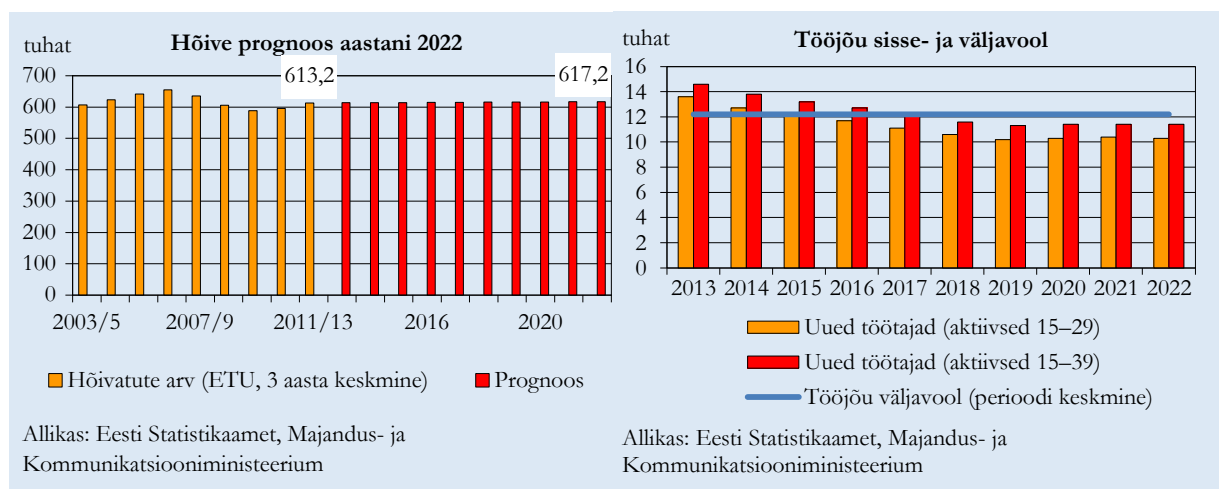
Tulemused

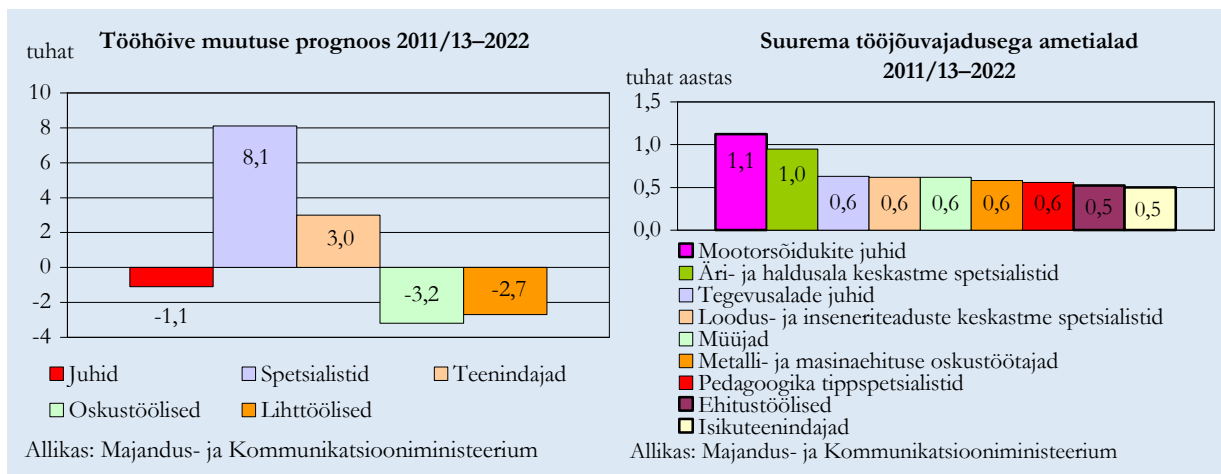
Prognoosi kohaselt kasvab hõivatute arv perioodil 2011/13–2022 mõne tuhande võrra, jäädes samas mõnevõrra väiksemaks 2013. aasta hõivatute arvust. Tööealiste inimeste arv väheneb, mis tähendab, et kui rahvastiku aktiivsusmäär tõuseks varaseimate kõrgeimate näitajate tasemele, peaks prognoositud hõive korral töötuse määr langema alla 5%. Iga aastaga väheneb tööturule sisenevate noorte arv. Prognoosiperioodil tervikuna on tööturule sisenevate inimeste arv mõnevõrra väiksem kui tööturult väljuvate inimeste arv.

Majandusstruktuuris on eeldatud peamiselt muutusi, mis on aset leidnud ka viimastel aastatel. Hõive jätkuvat vähenemist on oodata põllumajanduses ja rõivatootmises, samuti eeldatakse töökohtade kokkutõmbamist avalikus sektoris. Kiirema kasvuga on aga info ja side sektor ning majutus ja toitlustus. Seoses elanikkonna vananemisega eeldatakse suuremat panustamist tervishoiule ning sotsiaalteenustele. Kesk- ja kõrgtehnoloogilises tootmises ning teadmistemahukates harudes suureneb hõivatute arv koguhõivega samas ulatuses.

Majandusstruktuuri muutus kajastub ka harude sees. Kasvab spetsialistide osatähtsus, mõningal määral ka teenindajate roll, samas väheneb lihttööliste arv. Taoline pilt kirjeldab peaaegu kõiki majandusharusid, nõudmised töötajate oskustele muutuvad igal pool. Töötajate arvu vähenemine ning palgakasv sunnib tööjõu kasutamist ümber vaatama, tööjõud võib mõnes tööloigis või valdkonnas osutada tulevikus liiga kalliks. Teatud tegevuste puhul on võimalik asendada tegevusi masinatega (sarnased, korduvad tegevused, mida on lihtsam mehhaniseerida), samuti on võimalik tööprotsesse viia odavamale tööjõuga riikidesse. Mõningate toodete tootmine võib osutada Eestis liiga kulukaks ning ollakse sunnitud sellest üldse loobuma. Tegemist ei ole siiski uue protsessiga Eesti majanduses, taolised kohanemised ja muutused on aset leidnud pidevalt. Teiste riikide praktika viitab sellele, et töökohtade kadu ei ähvarda mitte niivõrd kõige madalama palgaga töökohti, vaid pigem madal-keskmise palgatasemega ameteid.

Kuna muutused hõives on suhteliselt väikesed, siis peamiseks tööjõuvajaduse kujundajaks on tööjõu asendusvajadus. Vanusest ja teistest teguritest tingituna lõpetab töötamise umbes 12 tuhat inimest aastas. Nõ vanemad ja sellest tulenevalt suurema väljaliikumisega harud on näiteks põllumajandus ja kalandus, mäetööstus, energeetika, transport ning kinnisvaraalane tegevus. Kasvavates valdkondades mõjutab tööjõuvajadust ka nõudlus täiendavate töötajate järele. Lisaks eelnevalt nimetatutele on suurem suhteline tööjõu koguvajadus veel info ja side sektoris, majutuses ja toitlustuses, puidutööstuses, keemiatööstuses ja tervishoius. Põllumajanduses kompenseerib hõive langus osaliselt töötajate asendusvajadust ning kogunõudlus on sarnane Eesti keskmisega.

Suurema tööjõuvajaduse osas tulevad esile eelkõige suurema hõivega ametialad: mootorsõidukite juhid, loodus- ja tehnikateaduste spetsialistid, äri- ja haldusala spetsialistid, erinevate tegevusalade juhid, müüjad, metalli- ja masinatööstuse oskustöötajad, pedagoogika tippspetsialistid, tervishoiu spetsialistid, ehitustöölised, isikuteenindajad. Keskmisest suurem suhteline vajadus iseloomustab aga veel näiteks info- ja kommunikatsioonitehnoloogia töötajaid, elektri- ja elektroonikatööstuse töötajaid, isikuhooldustöötajaid, samuti on kõrgem vajadus mitmesuguste lihttöölise järele.

Viimaste aastate kutse- ja kõrghariduse lõpetajate koguarv ületab kogu tööjõuvajaduse, kuid seoses noorte arvu vähenemisega on oodata langust ka lõpetajate arvudes, samuti ei siirdu kõik lõpetajad tööturule. Vaatlusalusel perioodil väheneb kesk-, kutse- ja kõrghariduse lõpetajate arv aastas võrreldes perioodiga 2008–2013 keskmiselt suurusjärgus 15–30% juhul, kui edukas osalemine õppes jääks praegusele tasemele. Suuremat langust on oodata kesk- ja kutsehariduse lõpetajate arvus, kõrghariduses on tagasilöökk väiksem. Seetõttu tulevad ebakõlad nõudluse ja pakkumise tasandil välja kõigepealt kutseharidust eeldavatel ametikohtadel. Kuigi kõrghariduse lõpetajate arv katab ka lõpetajate arvu langust ning lõpetajate tööl rakendumise määra arvestades vajaduse, siis ametialade tasandil on olukord üsna erinev. Värsked lõpetajad ei ole üldiselt valmis asuma täitma töökohti, kus on nõutav pikemaajalisem töökogemus (näiteks juhid tööstuses ja töödejuhatajad). Ebapiisava pakkumisega ametialadena tulevad esile mõned valdkonnad, kus tööjõudu valmistatakse ette peamiselt eraldi koolitustel (mootorsõidukite juhid) või ametialadel, kus kutse- või kõrghariduse omandamine ei ole nõutav, kuid kus töötab ka antud haridustasemega töötajaid (näiteks lihttöölised). Mitmetel ametialadel võib tänast olukorda lugeda rahuldavaks, kuid seoses lõpetajate arvu vähenemisega võib tekkida probleeme uute kvalifitseeritud töötajate leidmisel (loodus- ja inseneriteaduste ning tervishoiu keskastme spetsialistid, metalli- ja masinatööstuse oskustöölised, seadme- ja masinaoperaatorid). Heaks võib tööjõuvajaduse kaetust lugeda aga näiteks äri- ja haldusala spetsialistide ning õigus-, sotsiaal- ja kultuurivaldkonna tippspetsialistide osas. Kuna tööjõupakkumise hinnang tugineb mineviku liikumistele, siis tuleb neid tulemusi tõlgendada ettevaatlikult. Ka lõpetajad kohandavad oma käitumist vastavalt muutustele keskkonnas. Paljudele ametialadele tulevad lõpetajad erinevatest õppevaldkondadest või toimub väljaõpe töökohal, seega ei määra haridustasust üheselt inimeste edasisi valikuid. Vaid teatud spetsiifilistes valdkondades on seos õpitava ja tegeliku ametiala vahel üsna tugev (näiteks meditsiin, hambaravi ja -hooldus, veterinaaria, koolieelikute õpetajate koolitus, arhitektuur).

Tööjõuvajaduse prognoosi detailsemad andmetabelid ja varasemad prognoosid leiab ministeeriumi kodulehelt:

www.mkm.ee → Uudised, pressinfo → Analüüsid ja uuringud → Tööjõuprognoosid
 (<https://www.mkm.ee/et/analused-ja-uuringud#toojouprog>)